Μοναστική Οικονομία και Οικολογία (Αρχιμ. Πλακίδας Deseille)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 22 Ιανουαρίου, 2006

Ο π. Πλακίδας Deseille, πρώην επιφανής Ρωμαιοκαθολικός κληρικός, μετά από πολυετή πνευματική αναζήτησι προσήλθε στην Ορθόδοξη Εκκλησία και βαπτίσθηκε, το 1977, στο Άγιον Όρος. Είναι βαθύς γνώστης της Πατερικής γραμματείας, της εκκλησιαστικής ιστορίας και της μοναχικής παραδόσεως.

Έχει συγγράψει πολυάριθμα βιβλία, από τα οποία μερικά έχουν μεταφρασθεί στα ελληνικά: 1. «Το Ευαγγέλιο στην έρημο», (εκδ. «Τήνος»), 2. «Ο Παχωμιακός μοναχισμός», (εκδ. «Τήνος»)», 3. «Η πορεία μου προς την Ορθοδοξία», (εκδ. «Ακρίτας»), 4. «Φιλοκαλία» ..... (εκδ. «Ακρίτας»).

Είναι Γέροντας σε δύο Μοναστήρια, μετόχια της Ι. Μ. Σίμωνος Πέτρας, στην Γαλλία: 1. Του ανδρικού Μοναστηριού του Αγίου Αντωνίου, Monastere Saint-Antoine-le-Grand, (26190 Saint-Laurent-en-Royans, France) και 2. Του γυναικείου Μοναστηριού της Αγίας Σκέπης της Θεοτόκου, St. Monastere de la Protection de la Mere de Dieu, (Monastere de Solan, 30330 La-Bastide-d’Engras, France), το οποίο έχει αναπτύξει κάποιες οικολογικές καλλιέργειες.

Από το βιβλίο “Ανατολική και Δυτική Χριστιανοσύνη”, μεταφρ. Σ. Γουνελά, εκδ. “Αρμός”, Αθήνα 2004, σ. 226-231

Η μοναστική μας γυναικεία κοινότητα του Σολάν οδηγήθηκε, για να εξασφαλίσει τα προς το ζην, να επιφορτιστεί σε αρκετά σημαντικό βαθμό με έναν τομέα της γεωργίας.
Αντιμετωπίσαμε έτσι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της εποχής μας. Στον κόσμο οπού ζούμε, όντως, όλα λειτούργησαν με προοπτική την ανάπτυξη εντατικών καλλιεργειών, με τη χρήση βιομηχανικών μεθόδων και για να εξασφαλιστεί το μονοπώλιο. Σκοπός είναι να παράγουμε ολοένα περισσότερο, με το μικρότερο κόστος (άρα και με όσο γίνεται πιο μειωμένο εργατικό δυναμικό) εις βάρος της ποιότητας.

Οι συνέπειες αυτής της επιλογής αποδείχνονται τώρα ολέθριες από πλευράς οικολογικής, κοινωνικής και πνευματικής. Αυτές οι τρεις όψεις της παρούσας κατάστασης είναι στενά αλληλένδετες.
Από πλευράς **οικολογικής**, αυτές οι καταστροφικές επιπτώσεις γίνονται ολοένα πιο φανερές: χημική μόλυνση του εδάφους, των νερών, του αέρα, υποβάθμιση της ποιότητας των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, που επιφέρουν ελλείψεις σε τρόφιμα και άλλες θλιβερές συνέπειες για τη δημόσια υγεία, διόλου αμελητέο κίνδυνο λοιμού σε εκτεταμένες περιοχές, επιδείνωση στο στρώμα του όζοντος, ποικίλους κινδύνους οφειλομένους στην πυρηνική βιομηχανία.
Από πλευράς **κοινωνικής**, ο μισοκατεστραμμένος αγροτικός και χειροτεχνικός κόσμος προκάλεσε τον γιγαντισμό των αστικών κέντρων (και τις παραγκουπόλεις), την επέκταση της ανεργίας και ένα πρόβλημα απασχόλησης που είναι αδύνατο να λυθεί αποτελεσματικά χωρίς να αμφισβητηθεί ολόκληρο το σύστημα που το δημιούργησε. Αυτό που με συστολή αποκαλούμε «οικονομική κρίση» είναι στην πραγματικότητα η προοδευτική κατάρρευση του βιομηχανικού πολιτισμού, είτε πρόκειται για το «φιλελεύθερο» πρότυπο, όπως στη Δύση, είτε για το σοσιαλιστικό ή κολλεκτιβιστικό, όπως λίγο καιρό πριν στις ανατολικές χώρες. Ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν σε άθλιες συνθήκες αυξάνει σταθερά, και έχει διαπιστωθεί ότι οι παραγκουπόλεις αναπτύσσονται δεκαέξι φορές πιο γοργά από το σύνολο του παγκοσμίου πληθυσμού.
Τέλος, η «βιομηχανική επανάσταση» επέφερε, στο **πνευματικό επίπεδο**, μια ακόμη πιο σοβαρή κατάρρευση, γιατί αγγίζει τις ρίζες της κοινωνίας. Γεννώντας αυτό που ο Henri de France, καθηγητής οικονομίας στο Πανεπιστήμιο της Grenoble, προτίμα να ονομάζει «πολιτισμό απληστίας» μάλλον παρά «πολιτισμό κατανάλωσης», ο βιομηχανικός πολιτισμός όπως αυτός αναπτύχθηκε εδώ και δύο αιώνες, δημιούργησε μια αληθινή πνευματική έρημο. Προσπόρισε σε μια μειονότητα ένα επίπεδο ζωής και μια υλική ευμάρεια χωρίς προηγούμενο στην ιστορία. Το παράδοξο είναι ότι, ενώ συνέβαλε στην εξαθλίωση των ανθρώπινων μαζών, προμήθευε τους φτωχούς αυτούς με μια ψυχή πλουσίων, αναπτύσσοντας μέσα τους επιθυμίες που, καταπιεζόμενες, δεν είναι λιγότερο καταστρεπτικές για τις ψυχές.
Ο Χριστός μας δίδαξε ότι είναι πιο δύσκολο σ' ένα πλούσιο να εισέλθει στη βασιλεία του Θεού παρά ένα παλαμάρι («κάμηλος») να περάσει από την τρύπα της βελόνας. Αναπτύσσοντας ανάμεσα στους ανθρώπους την επιθυμία να κατάσχουν όλο και περισσότερα υλικά αγαθά, να αποχτούν καλύτερα αποτελέσματα τεχνικής και υλικής τάξης με όσο γίνεται λιγότερη φυσική ή ηθική προσπάθεια, «ο πολιτισμός της απληστίας» θαρρείς ότι στείρωσε τις ψυχές και έκλεισε τις καρδιές από την ενέργεια της θείας χάριτος. Είναι σαν να παρέλυσε την εσωτερική ευαισθησία των ανθρώπων στις πνευματικές πραγματικότητες, σαν να τύφλωσε τον μέσα οφθαλμό. Οδήγησε ανθρώπινες μάζες σ' έναν αθεϊσμό τουλάχιστον πρακτικό αν όχι θεωρητικό, με όλες τις συνέπειες που επιφέρει κάτι τέτοιο σε ηθικό επίπεδο. Για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας επικρατεί συλλογικά, σε παγκόσμια κλίμακα, μια υλιστική θεώρηση της ύπαρξης, ένας περιορισμός των ανθρώπινων επιδιώξεων

αποκλειστικά στον γήινο ορίζοντα. Οι συνέπειες είναι ήδη τραγικές.
Όλα αυτά μας δείχνουν πόσο επείγουσα είναι η ανάγκη να προβληματιστούμε, προβληματισμός που να συνδυάζεται με συγκεκριμένες δεσμεύσεις.
Ο παναγιότατος Οικουμενικός Πατριάρχης δείχνει ιδιαίτερη ευαισθησία, αλλά ήδη ο Πατριάρχης Δημήτριος ο Α' είχε αποφασίσει, το 1989, να καθιερωθεί η 1η Σεπτεμβρίου, αρχή του ορθοδόξου λειτουργικού έτους, ως ημέρα αφιερωμένη ιδιαίτερα στην παρέμβαση για τη διαφύλαξη της δημιουργίας και την προστασία του περιβάλλοντος.
Σκεφτόμαστε ότι είναι πολύ σημαντικό ένας τέτοιος προβληματισμός να φωτιστεί με τα διδάγματα της χριστιανικής παράδοσης, και πιστεύουμε, από μέρους μας, ότι η ορθόδοξη Εκκλησία έχει έναν ρόλο να παίξει σε αυτό το επίπεδο.
Συμβαίνει συχνά οι οικολόγοι να πιστεύουν ότι μπορούν να εγκαταστήσουν μια σχέση αιτίας αιτιατού ανάμεσα στην χριστιανική θεώρηση του κόσμου και τις παρενέργειες του βιομηχανικού πολιτισμού, και συνιστούν κατά συνέπεια να εγκαταλειφθεί αυτή η παράδοση σε όφελος άλλων πνευματικών παραδόσεων, είτε προερχομένων από την Άπω Ανατολή, είτε εμπνεομένων από μια επιστροφή στον «κόσμο των ινδοευρωπαίων παγανιστών, επαναξιολογημένο στο σωστό του μέτρο από τον Νίτσε, κόσμο που είναι αδημιούργητος, αιώνιος και θείος», για να δανειστώ τις εκφράσεις του J. Malraud. Σύμφωνα με αυτούς τους διανοητές, η πίστη σ' ένα Θεό δημιουργό, που έπλασε τον άνθρωπο κατ' εικόνα του και τον έθεσε βασιλιά της δημιουργίας, ευθύνεται για την αντίληψη κατά την οποία ο άνθρωπος είναι ολότελα ελεύθερος να εκμεταλλευτεί τη φύση, διαμέσου της επιστήμης και της τεχνικής, για να ικανοποιήσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες του.
Θα έπρεπε επομένως να ξαναγυρίσουμε, μας λένε, σε μια πανθεϊστική αντίληψη του σύμπαντος, όπου ο άνθρωπος, ξέροντας πως δεν είναι παρά μια σταγόνα νερού μέσα στον ωκεανό της παγκόσμιας ζωής, δεν θα έμπαινε πια στον πειρασμό να διαρρήξει την αρμονία του όλου υποτάσσοντας τη φύση στη θέλησή του και στην επιθετικότητα των ενστίκτων του.
Συλλογίζομαι ότι θα ήταν πολύ επικίνδυνο να ξεκόψουμε έτσι, καθαρά και απλά, από την συνολική προσωποκρατική παράδοση χριστιανικής προέλευσης. Το να αποπέμψουμε όλα τα κεκτημένα της χριστιανικής Ευρώπης, όσον άφορα την μοναδική αξιοσύνη του ανθρώπινου προσώπου, θα ήταν μια τραγική απώλεια, πρόξενος νέων κινδύνων, που θα άνοιγε το δρόμο σε κάθε εκτροπή που δυνατόν να προέλθει από την σημερινή ανάπτυξη της βιολογίας και της γενετικής. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι ο ναζισμός —που δεν έχει πεθάνει— παρουσιάζεται με την όψη ριζικού περιβαλλοντισμού, βασισμένου σε μια πανθεϊστική αντίληψη της φύσης και των νόμων της.
Όταν οι Πατέρες της Εκκλησίας, στους πρώτους αιώνες της χριστιανικής εποχής, διάβαζαν στην Αγία Γραφή την αφήγηση της δημιουργίας, δεν συμπέραιναν ότι ο άνθρωπος είχε τοποθετηθεί μέσα στον κόσμο για να τον κατακυριεύσει και να τον εκμεταλλευτεί κατά τις διαθέσεις του. Γι' αυτούς, ο άνθρωπος είχε το λειτούργημα του ιερέα και ήταν χοράρχης σε μια κτίση δημιουργημένη για να υμνεί τη δόξα του

Δημιουργού της. Κάθε πλάσμα είναι σαν ένας λόγος του Θεού, που κηρύττει το μεγαλείο και την αγαθότητα του Δημιουργού, και δεν μπορεί να προσεγγιστεί παρά με σεβασμό και αγάπη. Η θεμελιώδης στάση του ανθρώπου απέναντι στην υπόλοιπη κτίση δεν είναι η κυριαρχία και η εκμετάλλευση, αλλά η ευλογία και η ενέργεια της χάριτος απέναντι στις δωρεές που λάβαμε από το Θεό.

Μια τέτοια αντίληψη της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση είναι πολύ διαφορετική, είναι αλήθεια, από αυτή που επικράτησε τη σύγχρονη εποχή στην δυτική Ευρώπη και σημάδεψε τις απαρχές του βιομηχανικού πολιτισμού. Ένα καινούργιο όμως γεγονός μεσολάβησε, στην αρχή της 2ης χιλιετίας, στην ιστορία της χριστιανικής Ευρώπης: η πνευματική ρήξη ανάμεσα στη δυτική χριστιανοσύνη και το ανατολικό τμήμα αυτής της Ευρώπης και του μεσογειακού κόσμου, τμήμα που επρόκειτο να παραμείνει πολύ πιο προσηλωμένο στη θεώρηση των Πατέρων της αρχαίας Εκκλησίας.

Αυτή η ρήξη είχε ένα εξαιρετικά αρνητικό αποτέλεσμα, από την άποψη που μας ενδιαφέρει εδώ, στην ανάπτυξη του δυτικού πολιτισμού. Τον έκανε να χάσει το αντίβαρο μιας κοσμοαντίληψης, αυθεντικά χριστιανικής, βέβαια, διόλου πανθεϊστικής, βαθιά ανθρωπιστικής και προσωποκρατικής, περισσότερο ευαίσθητης στο θάμβος μπροστά στο μυστήριο της δημιουργίας, περισσότερο διαπερασμένης από την αίσθηση του ιερού, πιο συνειδητής όσον αφορά την αναγκαιότητα της άσκησης και της παραίτησης, στραμμένης περισσότερο στη θεωρία παρά στην εκμετάλλευση της φύσης.

Γι' αυτό σκέφτομαι ότι η αυριανή Ευρώπη δεν θα πρέπει να είναι μια «Καρλομάγνεια» Ευρώπη, ακρωτηριασμένη, υποβαθμισμένη στο λατινικό και το γερμανικό συστατικό της, αλλά μια Ευρώπη πνευματικά επανενωμένη, περικλείουσα τις χώρες της ορθόδοξης παράδοσης, έχοντας έτσι επανεντάξει τα στοιχεία της αρχικής της παράδοσης και εκ νέου ικανή για μια συνεισφορά στον κόσμο ξεχωριστή και αναντικατάστατη.

Μέσα σε αυτή την πνευματική επανένωση της Ευρώπης, όπως και μέσα στην αναζήτηση πρακτικών ταυτόχρονα νέων και παραδοσιακών στον τομέα της γεωργίας, σκεφτόμαστε ότι ένα ορθόδοξο μοναστήρι, που βρίσκεται σε γαλλικό έδαφος, μπορεί να παίξει έναν ταπεινό, σίγουρα, ρόλο, αλλά ωστόσο χρήσιμο.